

Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Sandgata 30 B
N-7012 Trondheim

e-post: nof@birdlife.no internett: www.birdlife.no

Telefon: (+ 47) 73 84 16 40
Bankgiro: 4358.50.12840
Org. nr.: 970 089 748 NVA

Landbruk- og matdepartementet

postmottak@lmd.dep.no

Klima- og miljødepartementet

postmottak@kld.dep.no

Deres ref.	Deres kontaktperson	Vår ref. 20200178	Vår kontaktperson Martin Eggen	Dato 17.06.2020
------------	---------------------	----------------------	-----------------------------------	--------------------

Viltlovens § 51 om skuddpremier må endres

Viltloven setter viktige rammer for forvaltningen av naturen vår. Vi vil rette oppmerksomheten mot §51, som åpner for skuddpremier på utvalgte arter, nemlig arter med jakttid og som gjør skade. Viltlovens §51 sier: *Skuddpremie kan bare fastsettes for viltarter som har jakttid og som gjør skade. Fastsettelse av skuddpremie trenger godkjenning av fylkeskommunen eller den fylkeskommunen i samråd med direktoratet gir fullmakt.*

Først og fremst har lovgiver her tenkt på arter som forvolder skade av økonomisk art og særlig skade på næringsvirksomhet. Ut over dette utøves det et betydelig skjønn med hensyn til hva som ligger i skadebegrepet.

Direktoratet for Naturforvaltning (DN) til fylkesmennene om skuddpremier i 2001

I brev til fylkesmennene av 17. januar 2001 åpnet daværende Direktoratet for Naturforvaltning (DN) for at fylkesmannen kan gi kommunene fullmakt til å fastsette skuddpremie. Avslutningsvis står det: «*DN vil henstille om at føringene som er gitt i dette brevet, blir fulgt.*»

Innledningsvis i brevet påpeker DN at kommunene bør legge opp til en streng praksis ved fastsettelse av skuddpremie. Med «skade» etter viltlovens § 51 menes ifølge DN skade av et visst økonomisk omfang, og hovedsakelig skade på næring. Det kreves dokumentasjon for at arten volder vesentlig økonomisk skade på eiendom eller næringsinteresser. Eksempler på dette er skade på verdier som hus, hage, åker, plante- eller frøkultur, aktivt drevne egg- og dunvær, pelsdyrfarm, fjæroppdrett eller viltoppdrett.

I brevet heter det ellers: «*DN ønsker også å tilføye at et argument som «økonomisk potensiale for rettighetshaverne i utleie av småviltjakt» ikke vil være tilstrekkelig for å fastsette en skuddpremieordning. Det må derfor utvises forsiktighet med å godkjenne ordninger hvor det bare er snakk om vanlig predasjon, for eksempel skade påført vilt av kråke og mink.*

I tillegg til skade av økonomisk art vil bestandsforhold for vedkommende viltart være sentral i vurderingen av om det skal fastsettes en skuddpremie. Det skal ikke stimuleres til å redusere en bestand under et nivå som vil være naturlig for arten i dens leveområde. DN vil presisere at det ikke bør innføres skuddpremie kun ut fra et bestandsforhold.»

Miljødirektoratet med brev til kommuner og fylkeskommuner i 2014

Viltlovens § 51 ble endret ved lovendring av 9. januar 2009. Endringen innbar overflytting av myndighet til å fastsette skuddpremie fra fylkesmannen til fylkeskommunen. Endringen trådte i kraft 1. januar 2010. I et brev fra Miljødirektoratet 13.01.2014 (deres ref. 2013/11162) til fylkeskommuner og kommuner skriver direktoratet også om grunnprinsippene for å utlove skuddpremier, men uthuler samtidig sin egen argumentasjon ved å skrive: «*Ut over dette bør fylkeskommunen eller kommunen kunne utøve et skjønn med hensyn til hva som ligger i skadebegrepet. Det er uttalt i vårt tidligere brev til alle landets fylkesmenn, datert 17. januar 2001, at det må utvises forsiktighet med hensyn til å godkjenne ordninger hvor det bare er snakk om vanlig predasjon. Som eksempel nevnes skade påført vilt av kråke og mink. Sett i lys av de siste års forskning på sammenhengen mellom bestandsstatus og predasjonstrykk for våre vanligste småviltarter og da særlig på hønsfuglartene, er det grunn til å moderere tidligere års krav om forsiktighet. Særlig gjelder dette for introduserte og uønskede arter som mink. Det må derfor i dag anses som relativt kurant for fylkeskommunen eller kommunene gi tillatelse til skuddpremie på smårovvilt med jakttid som f.eks. rødrev og mink.*»

Miljødirektoratets anbefalinger er i strid med viltlovens formål slik det er nedfelt i §1:

§ 1.(lovens formål)

Viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.

Det er vårt klare inntrykk at skuddpremier de siste årene har blitt benyttet i stadig økende grad, fordi fylkesmennene nå altså kan overlate avgjørelsen om å opprette slike ordninger til kommunene. Det er viktig at en ny lovtekst også setter en stopper for dette. Gjengangere på listene over de artene som det utbetales skuddpremie for, er rev, mår, mink, røyskatt, grevling, kråke, ravn, skjære og nøtteskrike. Man ønsker å «hjelp» bestandene av såkalt nyttevilt og tror at desimering av predatorer er et virksomt tiltak.

Et udatert natursyn

Gamle dagers naturalhushold med høsting fra naturen som en viktig del av livsgrunnlaget, kombinert med uvitenhet om predatorenes rolle og funksjon, ga grunnlaget for skuddpremietenkningen. I dag har vi et helt annet natursyn med tanke på nytte-/skadeproblematikk, og vi har et helt annet kunnskapsnivå. Ingen naturlig forekommende arter er lenger «skadegjørere» i norske fjell og skoger.

Gjennom lovverket skaper vi holdninger, og lovverket skal gjenspeile kunnskap. Når det å avlive en mår, en røyskatt eller ei nøtteskrike gjøres til en god gjerning som skal premieres, er dette uttrykk for et så negativt og destruktivt natursyn at det nesten er utrolig at skuddpremieordningen har overlevd så lenge som den har gjort. At disse artene rett og slett er uønsket «ugress» i naturen, er en oppfatning som raskt vil feste seg hos barn og ungdom. Diskusjonen om hvorvidt utvalgte desimeringstiltak har effekt eller ikke på de arter man ønsker å øke bestanden på, er egentlig av underordnet interesse.

Viltet er i dag like mye en opplevelsesressurs som en matressurs. Derfor kan det heller ikke være riktig at enkelte jegermiljøer skal kunne ha anledning til å prøve å manipulere artssammensetning og mengdeforhold ut fra egeninteresse. Majoriteten av naturbrukere, om det er turgåere, bærplukkere, fuglekikkere eller naturfotografer, må være like meningsberettigede i slike spørsmål som en jeger. Vi minner om den overordnede målsettingen i viltloven og naturmangfoldloven; dvs. å bevare en mest mulig artsrik og variert

fauna. Vi har nå tilstrekkelig kunnskap om hvordan naturen henger sammen til ikke lenger å kategorisere artene som enten nyttige eller unyttige. Det er akseptert at alle arter har en egenverdi, og at alle arter har en plass i økosystemet. Målet med naturmangfoldloven er å sikre at alle arter skal forekomme i naturlige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Å innføre skuddpremier på predatorer generelt er en for enkel løsning på komplekse problemstillinger.

Da viltloven ble endret i 1981, ble det reist sterk tvil om ordningen med å gi adgang til å opprette skuddpremier i det hele tatt skulle videreføres. Tiden er etter vår mening nå overmoden for en gang for alle å avskaffe dette guset fra fortiden. Dersom arter forvolder skade på eiendom eller næring, kan skadefellingsparagrafen i viltloven benyttes.

Skuddpremieordninger har ingen begrensning, og målet er gjerne å drepe så mange individer som mulig. Flere av artene det tidligere var skuddpremie på, har hatt kraftig bestandsnedgang og er nå fredet. Hubroen er et eksempel på en slik art. Før ble det gitt penger til utrydding av hubro, i dag brukes det store ressurser for å bevare de som er igjen. Når det gjelder kråkefugler som kråke og ravn er bestandene i Norge regnet som stabile, og ikke i vekst som mange tror.

Det er viktig å ta tak i de underliggende problemene i områder der *truede arter* i stor grad blir predatert av rovvilt. Vi vet at lave bestander av toppredatorer, kunstig tilgang til mat som øker vinteroverlevelse, gjerne sammen med arealpåvirkninger (for eksempel utplantning av skog) kan øke bestander av matgeneralister som rev og kråke i enkelte områder.

Skuddpremie som kommunale tiltak for truede arter

Det er prisverdig når kommunal forvaltning ønsker å gjøre tiltak for truede arter. Det er imidlertid viktig at disse tiltakene er treffsikre, noe vi mener skuddpremie på naturlig tilhørende arter ofte ikke er.

I Hå kommune ble det i 2010 innført skuddpremie på kråke med bekymring for vipas kraftig reduserte bestand som begrunnelse. Innføring av skuddpremie på 15 kr. pr. fugl i jaktseasonen 2010/2011 førte til at det ble felt 5 ganger så mange kråker som før skuddpremieordningen ble innført. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at det også på landsbasis ble skutt 15 % flere kråker denne sesongen. Vipa er nå kategorisert som sterkt truet (EN), og endringer i jordbruket ansees som en hovedgrunn til denne nedgangen. Det er knyttet store usikkerheter til skuddpremie som et forvaltningsgrep i denne sammenhengen.

Kråkefugler som befinner seg i et område om vinteren, vil ikke nødvendigvis være de samme som er der i hekketiden. Utskytning av etablerte par kan øke predatortrykket ved at flokker med ikke-hekkende individer lettere kommer inn i området. Ikke-jaktbare arter som kaie og kornkråke (nært truet, NT) kan dessuten lettere bli skutt som en følge av etterstrebelen av kråke.

Kråkejakt i Hå hadde ingen synlig effekt på bestanden av vipe. Vi ser at troen på at naturlig tilhørende arter i faunaen er skadedyr, kan bli altoverskyggende i kommunal forvaltning. Mer virksomme tiltak for truede arter blir satt til side.

Skuddpremie på fremmede arter og som avgrenset tiltak for truede arter

Fremmede arter er arter spredt ved hjelp av menneskelig aktivitet. Disse artene ønskes vekk fra norsk natur. Slike arter med økologisk risiko er listet i den norske svartlisten, utarbeidet av Artsdatabanken. Vi støtter arbeidet med å begrense og fjerne disse artene fra norsk natur. Her mener vi skuddpremier kan være en motiverende faktor. Det er imidlertid viktig at tiltakene er så treffsikre som mulig, og vi ønsker at tiltak koordineres på en best mulig måte mellom ulike aktører. Statens Naturoppsyn (SNO) kan ha en slik rolle, og vi ser at lokale jegeres innsats flere steder har vært av stor verdi i arbeidet mot amerikansk mink.

Uttak av predatorer som en del av et målrettet prosjekt for å redde truede arter kan også være et klokt grep i forvaltningen. Dette er særlig aktuelt i arbeidet med prioriterte arter etter naturmangfoldloven, eller for andre arter med handlingsplaner. Miljøforvaltningen har gode erfaringer med dette i arbeidet med å bevare og styrke bestanden av dverggås. Her blir rødrev tatt ut som en del av en rekke tiltak for å bevare dverggås som norsk hekkefugl.

Målrettede tiltak for å fjerne fremmede arter fra naturen må styrkes kraftig i årene fremover.

Konklusjon:

- Vi mener at adgangen til å opprette skuddpremier på naturlig forekommende norske arter ikke hører hjemme i dagens naturforvaltning.
- Vi ønsker at viltlovens paragraf 51 snarest mulig blir endret, med et forbud mot å opprette skuddpremier på arter hjemmehørende i Norge.

For Norsk Ornitologisk Forening

Kjetil Aa. Solbakken

Kjetil Aa. Solbakken, generalsekretær

KOPI:
Miljødirektoratet